

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.003.04.2017

P/17/073

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław

T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50

lwr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/073 – Wspieranie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Maria Ossowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/79/2017 z dnia 28 marca 2017 r. 2. Małgorzata Jakubiec-Dzieleńdziak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/88/2017 z dnia 13 kwietnia 2017 r. <i>[Dowody: akta kontroli str. 1-4]</i>
Jednostka kontrolowana	Liceum Ogólnokształcące im. Braci Śniadeckich w Zgorzelcu, ul. Partyzantów 4, 59-00 Zgorzelec (dalej: „Liceum”, „LO” lub „Szkoła”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dorota Chitruń, Dyrektor Liceum, od dnia 31 sierpnia 2016 r. i nadal ¹ . <i>[Dowody: akta kontroli str. 5-7]</i>

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

W badanym okresie³ w Szkole realizowano kształcenie specjalne 15 uczniów z niepełnosprawnościami, podjęte na podstawie orzeczeń uprawniających do specjalnej organizacji nauki i metod pracy, zgodnie z art. 71b ust. 1 i 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty*⁴. Podejmowano także działania w celu zapewnienia tym uczniom i ich rodzicom zalecanych form wsparcia oraz integracji ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi.

Dyrektor Szkoły nie zapewnił jednak wszystkim uczniom realizacji zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, za co odpowiada zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 10 ww. ustawy. W badanym okresie w Szkole nie zapewniono połowie uczniów objętych kształceniem specjalnym realizacji wszystkich form wsparcia wymaganych § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych*⁵ (dalej: „rozporządzenie o kształceniu

¹ Poprzednio, tj. od 31 sierpnia 2010 r. funkcję tę pełniła Danuta Serafińska.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen częściowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Okres objęty kontrolą: od 1 września 2014 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych tj. 17 maja 2017 r.

⁴ Dz. U. z 2016 r., poz. 1943, ze zm.

⁵ Dz. U. z 2014 r., poz. 414; uchylone z dniem 1 września 2015 r.

specjalnym z 2010 r.”) i § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym⁶ (dalej: „rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r.”).

W Szkole nie dokonywano, wymaganej w myśl obowiązujących przepisów, wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia, co przyczyniło się do nieustalenia adekwatnych form wsparcia dla prawie połowy z 15 uczniów objętych kształceniem specjalnym. Opracowywane w Szkole Indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne nie zawierały elementów wymaganych ww. rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej z 2010 r. i 2015 r. Nie zatrudniono wszystkich wymaganych nauczycieli/specjalistów (surdopedagoga, tyflopédagoga, psychologa) o kwalifikacjach pozwalających na realizację zajęć rewalidacyjnych, specjalistycznych lub współorganizowanie procesu kształcenia dla uczniów z niepełnosprawnościami wymagającymi odpowiedniej terapii. Jednemu z uczniów nie zapewniono warunków do nauki, odpowiednich ze względu na jego indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, oraz możliwości psychofizyczne (niepełnosprawność ruchowa).

W statucie Szkoły nie określono w sposób prawidłowy i spójny zasad wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W latach 2015-2016 nie zaplanowano żadnych kwot na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla młodzieży objętej kształceniem specjalnym w Szkole, co mogło być jedną z przyczyn nierealizowania tych zadań.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Określanie form i sposobów wsparcia kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu
faktycznego

1.1. Obowiązujący w kontrolowanym okresie Statut LO⁷ nie zawierał spójnych i czytelnych zapisów odnoszących się do uczniów realizujących kształcenie specjalne, wzmiankowano w nim jedynie o obowiązku dostosowania przez nauczycieli wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia w przypadku posiadania przez niego opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

W zakresie wsparcia uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego nie zostały przyjęte żadne inne procedury.

[Dowód: akta kontroli str. 8-45, 62-63]

1.2. Regulaminy rekrutacji do Szkoły na rok szkolny 2015/2016 i 2016/2017 uwzględniały preferencje w przyjęciu kandydatów niepełnosprawnych.

[Dowód: akta kontroli str. 46-61]

⁶ Dz. U. z 2015 r., poz. 1113.

⁷ W latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 Szkoła działała na podstawie kolejno po sobie obowiązujących Statutów z dnia: 11 października 2014 r., 25 listopada 2014 r., 1 września 2015 r., 22 czerwca 2016 r. oraz 26 września 2016 r.

1.3. W latach szkolnych 2014/2015 - 2016/2017 do LO przyjęto wszystkich uczniów, których rodzice przedstawili prawidłowe orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Takich osób było 15, z czego 10 uczniów realizowało nauczanie indywidualne (wśród nich dwóch uczniów z ośrodków szkolno-wychowawczych).

W roku szkolnym 2014/2015 przyjęto sześciu uczniów, z których po dwóch z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją do klasy o liczebności 29 uczniów i z autyzmem, w tym Zespołem Aspergera do klasy o liczebności 26 uczniów oraz po jednym z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim do klasy o liczebności 33 uczniów i niepełnosprawnością sprzężoną do klasy o liczebności 31 uczniów.

W roku szkolnym 2015/2016 przyjęto pięciu uczniów, z których jednego słabowidzącego do klasy o liczebności 23 uczniów oraz po dwóch z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją do klas o liczebności 26 i 30 uczniów i z autyzmem, w tym Zespołem Aspergera do klasy o liczebności 29 i 30 uczniów.

W roku szkolnym 2016/2017 przyjęto czterech uczniów, z których jednego słabowidzącego do klasy o liczebności 24 uczniów, jednego słabosłyszącego do klasy o liczebności 20 uczniów, jednego z autyzmem do klasy o liczebności 34 uczniów oraz jednego z niepełnosprawnością sprzężoną (autyzm i niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim) do klasy o liczebności 26 uczniów.

[Dowody: akta kontroli str. 64-65]

1.4. Dla wszystkich uczniów, których rodzice przedłożyli orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego opracowano Indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne (dalej: „IPET”). Od 1 września 2015 r. Dyrektor Liceum każdorazowo zawiadamiał rodziców lub pełnoletnich uczniów o posiedzeniu Zespołu (utworzonego przez nauczycieli, wychowawcę oraz specjalistów prowadzących zajęcia z niepełnosprawnymi uczniami), otrzymywali oni informacje o przyznanych ich dzieciom formach wsparcia, na wniosek również kopię IPET-u. Stosując się do § 5 ust. 4 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. oraz § 6 ust. 4 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. przed sporządzeniem IPET-ów dokonywano „wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia”, która jednak nie spełniała wymagań ww. przepisów, (co zostało szczegółowo opisane w części dotyczącej stwierdzonych nieprawidłowości).

W opracowaniu IPET-ów brało udział właściwie całe grono pedagogiczne LO, oprócz zespołu, składającego się z nauczycieli, wychowawcy i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem niepełnosprawnym. Pedagog szkolny wraz z wychowawcami zapoznawał się z orzeczeniami uczniów, którzy rozpoczynali naukę w szkole. Na posiedzeniach rad pedagogicznych przedstawiane były zalecenia oraz „problem” ucznia. Do kolejnej rady pedagogicznej wrześniowej nauczyciele przygotowywali propozycje form wsparcia oraz metod pracy. Na posiedzeniu rady pedagogicznej propozycje te były przedyskutowywane, a następnie zapisywane przez pedagoga w IPET. W IPET uwzględniane były również propozycje rodziców, z którymi na początku roku szkolnego pedagog oraz wychowawcy przeprowadzali rozmowy. Z ostateczną wersją uwzględniającą propozycje nauczycieli oraz rodziców grono pedagogiczne (w tym nauczyciele uczący danego ucznia) było ponownie na posiedzeniu rady pedagogicznej

zapoznawane, po czym potwierdzało fakt ten podpisem. Postanowienia zawarte w IPET przypominały na kolejnej radzie pedagogicznej, a na każdej radzie plenarnej (radzie pedagogicznej podsumowującej dany semestr w dziedzinie nauczania), omawiane były postępy ucznia, ewentualnie sugerowane dodatkowe formy wsparcia uwzględniane w arkuszach ewaluacyjnych. Wskazane czynności nie były odnotowywane w protokołach z posiedzeń rady pedagogicznej.

[Dowody: akta kontroli str. 66-251]

1.5. Badania szczegółowe wszystkich sporządzonych w LO IPET-ów (15 przypadków) wykazały, że zawierały one niektóre, wynikające odpowiednio z § 5 oraz § 6 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i z 2015 r. wymagane elementy tj. zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem (ujęte jednak pod kątem osiągnięcia celów edukacyjnych i terapeutycznych, a nie jak wynikało z ww. przepisów działań rewalidacyjnych), zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami (opartej na bieżących kontaktach, konsultacjach, omawianiu postępów w nauce czy wspólnym opracowywaniu IPET-ów) oraz z poradnią psychologiczno-pedagogiczną (korzystanie, w miarę potrzeb z konsultacji udzielanych przez pracowników poradni), a także działania wspierające rodziców (omówienie założeń IPET-u, porady i konsultacje nauczycieli oraz specjalistów, bieżący kontakt w celu omawiania postępów ucznia w nauce i identyfikacji jego potrzeb). Zgodnie z wydanymi orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego IPET-y były sporządzane na aktualny etap edukacyjny (liceum).

[Dowody: akta kontroli str. 66-251, 316-318]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Obowiązujący w kontrolowanym okresie Statut LO nie określał organizacji zajęć dodatkowych dla uczniów, z uwzględnieniem w szczególności ich potrzeb rozwojowych, a także form opieki i pomocy uczniom niepełnosprawnym, do czego zobowiązywały zapisy § 2 ust. 1 pkt 7 i 8 załącznika nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁸. Treść § 28⁹ Statutu Szkoły, na którą w swych wyjaśnieniach powoływała się Dyrektor LO, w ocenie NIK nie jest wystarczająca do uznania jej za wypełnienie wymogów powołanych przepisów.

[Dowody: akta kontroli str. 252-254]

2. Przy opracowaniu IPET-u dla każdego z 15 uczniów objętych kształceniem specjalnym nie zachowano zasad wynikających z odpowiednio: § 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 6 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. I tak:

a) powiększono grupę osób tworzących IPET do całego grona pedagogicznego Liceum, chociaż zgodnie z ww. przepisami do jego opracowania upoważniony był zespół, który powinni tworzyć odpowiednio nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści, prowadzący zajęcia z uczniem. W pracach nad tym

⁸ Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624, ze zm.

⁹ W § 28 zobowiązano nauczycieli do dostosowania wymagań edukacyjnych do wymagań określonych w opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej lub orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

dokumentem brali, więc udział nauczyciele, którzy ze względu na nieprowadzenie zajęć z danym uczniem nie byli uprawnieni do opracowania IPET-u.. Należy też podkreślić, że przyjęta w LO praktyka nie stwarzała możliwości realnego udziału rodziców w posiedzeniach takiego zespołu, (który faktycznie był posiedzeniem rady pedagogicznej¹⁰), do czego uprawniały ww. przepisy;

b) w Szkole nie potwierdzano daty wpływu orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, na IPET-ach wpisywano tylko miesiąc i rok ich sporządzenia, co uniemożliwiło sprawdzenie terminowości utworzenia tych dokumentów, (które w myśl § 5 ust. 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. oraz § 6 ust. 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. powinny być opracowane odpowiednio: do 30 dni od złożenia oświadczenia o potrzebie kształcenia lub do 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczynał kształcenie w LO) i nie pozwalało na ocenę wymaganej niezwłoczności podejmowanych działań;

c) poprzedzające sporządzenie IPET-ów „wielospecjalistyczne oceny funkcjonowania uczniów” polegały jedynie na wskazaniu „mocnych i słabych stron ucznia”, nie obejmowały badań specjalistycznych, którymi dysponowała Szkoła – psychologicznych, logopedycznych, innych, rozpoznań przeprowadzonych przez nauczycieli oraz wywiadu z rodzicami;

d) IPET-y nie określały również wymaganych:

- form i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiaru godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane,
- zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych oraz innych zajęć, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, a także działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu realizacji tych działań (mimo takich zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego);

e) IPET-ów sporządzonych przez 1 września 2015 r. nie zaktualizowano w związku z wejściem w życie rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., nie zmieniano ich też w związku z otrzymaniem przez uczniów z niepełnosprawnościami kolejnych orzeczeń (np. o potrzebie indywidualnego nauczania).

Dyrektor LO w swoich wyjaśnieniach powołała się na dokumentację wtórną tworzoną wraz z IPET-ami, np. tabele, zestawienia, dzienniki, z których wynikała ustalona uczniom ilość zajęć rewalidacyjnych, opisała również pomoc psychologiczno-pedagogiczną świadczoną uczniom niepełnosprawnym oraz sposób dokonywania „wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania” ucznia. Zdaniem NIK argumenty te jednak nie usprawiedliwiają nieuwzględnienia przy sporządzaniu IPET-ów obowiązujących przepisów, z których jasno wynika, co powinny takie dokumenty zawierać.

[Dowody: akta kontroli str. 255-260, 404-405]

3. Zakres wsparcia rekomendowany we wszystkich zbadanych 15 IPET-ach nie był zgodny z zaleceniami wynikającymi z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego

¹⁰ Radę pedagogiczną tworzą, bowiem nauczyciele i kadra kierownicza szkoły. Do udziału w jej posiedzeniach mogą być zapraszane (z głosem doradczym) inne osoby na wniosek np. przewodniczącego rady – nie zapewnia to jednak równoprawności tych podmiotów.

oraz przepisami oświatowymi, a dyrektor Szkoły nie ustalił na tej podstawie zakresu i form wsparcia uczniów i nie powiadomił o tym rodziców uczniów/pełnoletnich uczniów. W IPET-ach nie określono niezbędnych dostosowań warunków pracy dla uczniów z niepełnosprawnościami, które wynikały z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego (odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe, edukacyjne i możliwości psychofizyczne uczniów). Sporządzone w LO IPET-y nie odpowiadały wymogom przepisów odpowiednio § 6 ust. 1 oraz § 5 ust. 2 rozporządzeń o kształceniu specjalnym z 2010 r. i z 2015 r.

Ponadto w przypadku siedmiu uczniów, (46,7% wszystkich objętych kształceniem specjalnym uczniów), z naruszeniem przepisów § 6 ust. 4 i § 5 ust. 4 ww. rozporządzeń, nie uwzględniono w IPET-ach i arkuszu organizacyjnym szkoły, a w konsekwencji nie zrealizowano zalecanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego zajęć:

- a) logopedycznych dla dwóch uczniów (jednego z autyzmem¹¹, drugiego z niepełnosprawnością sprzężoną: intelektualną w stopniu lekkim oraz autyzmem¹²),
- b) rewalidacyjnych w wymiarze czterech godzin dla ucznia z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją¹³ (u tego samego ucznia realizowano dwie godziny w tygodniu zajęć logopedycznych niezaleconych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego),
- c) terapii pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych u ucznia z niepełnosprawnością ruchową¹⁴,
- d) rewalidacyjnych ze specjalistą tyflopedagogiem dla dwóch uczniów słabowidzących¹⁵ (szkoła nie zatrudniła tyflopedagoga),
- e) rewalidacyjnych ukierunkowanych w celu usprawnienia funkcji słuchowych i procesu uczenia się i logopedycznych w celu kształtowania kompetencji językowej dla ucznia słabosłyszącego.

Dyrektor LO w swoich wyjaśnieniach odniósł się indywidualnie do każdego przypadku, powołując się na uzgodnienia, co do organizacji zajęć z rodzicami uczniów niepełnosprawnych, tego rodzaju zajęcia przeprowadzane u tych samych uczniów na poprzednim etapie edukacyjnym (gimnazjum), zbyt duże obciążenie uczniów licznymi zajęciami, możliwość realizacji zalecanych (w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego) zajęć w kolejnych latach szkolnych, brak na rynku pracy niezbędnych do prowadzenia zajęć specjalistów (tyflopedagogik) czy niezłożenie przez rodziców wniosku w tej sprawie. W ocenie NIK powyższe argumenty nie zasługują na uwzględnienie, tym bardziej, że skala nieprawidłowości jest duża (prawie połowa poddanych badaniu przypadków). Z przepisów oświatowych wynika, że obowiązkiem Szkoły jest uwzględnienie orzeczeń

¹¹ Wymaganych orzeczeniem nr 3/2015/2016 wydanym w dniu 2 września 2016 r. przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zgorzelcu.

¹² Wymaganych orzeczeniem nr 124/2015/2016 wydanym w dniu 9 sierpnia 2016 r. przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zgorzelcu.

¹³ Wymaganych orzeczeniem nr 1/2015/2016 wydanym w dniu 2 września 2016 r. przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zgorzelcu.

¹⁴ Wymaganych orzeczeniem nr 132/2014/2015 wydanym w dniu 11 sierpnia 2016 r. przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zgorzelcu.

¹⁵ Wymaganych orzeczeniem nr 113/2015-16 wydanym w dniu 2 sierpnia 2016 r. przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zgorzelcu oraz orzeczeniem nr 7/2015-2016 wydanym w dniu 8 września 2016 r. przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Lubaniu.

o potrzebie kształcenia specjalnego w celu zaspokojenia indywidualnych potrzeb uczniów niepełnosprawnych. Przepisy mówią wprost (§ 5 ust. 1 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. i § 4 ust. 1 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r.), iż szkoły zapewniają m.in. realizację zaleceń zawartych w tych orzeczeniach, zajęcia specjalistyczne w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne. Błędne jest również założenie Dyrektora LO uzależniające organizację zajęć specjalistycznych czy rewalidacyjnych od wniosku rodzica w tej sprawie.

[Dowody: akta kontroli str. 66-251]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

2.1. W kontrolowanym okresie w Liceum nie przeprowadzano zmian i dostosowań warunków do realizacji procesu wsparcia kształcenia specjalnego uczniów niepełnosprawnych. Zajęcia z tymi uczniami prowadzono w salach lekcyjnych i dopiero w lutym 2017 r. oddano do użytku pomieszczenie do prowadzenia zajęć z nauczania indywidualnego. Uczniom zapewniono możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki medycznej. Żaden z uczniów niepełnosprawnych nie wymagał podawania leków. Tymczasowym dostosowaniem warunków lokalowych dla ucznia niepełnosprawnego ruchowo (poruszającego się na wózku) było zamontowanie prostego podjazdu (metalowych szyn na schodach prowadzących do drzwi wejściowych) i zorganizowanie mu lekcji na parterze. Inny uczeń niepełnosprawny ruchowo odbywał zajęcia na pierwszym, drugim i trzecim piętrze budynku szkolnego.

Organ prowadzący Liceum (Powiat Zgorzelecki), jako beneficjent projektu "Zakup nowoczesnego sprzętu do pracowni matematyczno-przyrodniczych i cyfrowych wraz z działaniami termomodernizacyjnymi w budynku Liceum Ogólnokształcącym w Zgorzelcu" zakupił schodolaz gąsiennicowy T9, którego dostawa do szkoły nastąpiła podczas czynności kontrolnych NIK, tj. w dniu 18 maja 2017 r. oraz sprzęt cyfrowy i multimedialny, którego dostawę zaplanowano na sierpień 2017 r.

[Dowody: akta kontroli str. 261-314]

2.2. W LO w roku szkolnym 2014/2015 zatrudniano 38 nauczycieli ogółem w wymiarze 35,12 etatu, w tym jednego logopedę w wymiarze 0,1 etatu i jednego rehabilitanta w wymiarze 0,3 etatu. W roku szkolnym 2015/2016 zatrudniano 38 nauczycieli ogółem w wymiarze 34,18 etatu, w tym dwóch pedagogów szkolnych w wymiarze 1,4 etatu. W roku szkolnym 2016/2017 zatrudniano 38 nauczycieli ogółem w wymiarze 32,83 etatu, w tym jednego pedagoga szkolnego w wymiarze jednego etatu. Nauczyciele i specjaliści prowadzący w Szkole zajęcia rewalidacyjne, logopedyczne oraz terapeutyczne posiadali odpowiednie kwalifikacje, zgodne z wymogami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego

wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli¹⁶. Osoba prowadząca zajęcia rewalidacyjne oprócz posiadanego wyższego wykształcenia pedagogicznego ukończyła kursy z oligofrenopedagogiki, terapii pedagogicznej oraz integracji sensorycznej. Nauczyciel prowadzący zajęcia logopedyczne ukończył pedagogiczne studia kierunkowe a także studia podyplomowe z zakresu logopedii ogólnej. Dwóch nauczycieli prowadzących zajęcia terapii pedagogicznej posiadało wykształcenie wyższe pedagogiczne kierunkowe oraz ukończone studia podyplomowe w zakresie terapii pedagogicznej (w jednym przypadku z socjoterapią). Żadne z ww. zajęć nie było prowadzone przez nauczycieli w ramach art. 42 ust. 2 pkt 2 lit. a) i b) ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. *Karta Nauczyciela*¹⁷, lub zajęć dodatkowych w ramach 40godzinnego tygodnia pracy.

[Dowody: akta kontroli str. 315-319]

W kontrolowanym okresie zatrudnieni w Liceum nauczyciele i specjaliści nie podwyższali swoich kwalifikacji w zakresie edukacji uczniów z niepełnosprawnościami. Biblioteka szkolna była wyposażona w podręczniki dotyczące pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, cztery z nich zakupione w ostatnich latach (wydane w roku: 2010, 2013 i 2016) były wykorzystywane m.in. przez nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

[Dowody: akta kontroli str. 315-318, 425]

2.3. W budżecie Szkoły na 2015 r. i 2016 r. nie wykazano planowanych i zrealizowanych wydatków z zakresu kształcenia specjalnego w rozdziale 80150¹⁸ klasyfikacji budżetowej. Nie wyróżniono ich również w sprawozdaniach z wykonania wydatków Rb-28 za ww. okres. Z wyliczenia przedstawionego przez Główną Księgową Liceum, opartego m.in. na korespondencji z organem prowadzącym dotyczącym zgody na poniesienie przez Szkołę wydatków na kształcenie specjalne i indywidualne poszczególnych uczniów wynikało, że: w 2015 r. wśród zadań Szkoły, w rozdziale 80120 klasyfikacji budżetowej („Licea Ogólnokształcące”) zaplanowano środki na kształcenie specjalne środki w kwocie 224 996,0 zł, z czego wydatkowano 181 501,0 zł (80,7%) - w 2016 r. wśród zadań szkoły, w tymże rozdziale 80120 zaplanowano środki na kształcenie specjalne w kwocie 229 393,39 zł, z czego wydatkowano 186 706,75 zł (81,4%).

[Dowody: akta kontroli str. 320-337]

Według informacji, pobranej w trakcie kontroli od Starosty Powiatu Zgorzeleckiego, wysokość naliczonych dla powiatu Zgorzeleckiego środków na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy w ramach części oświatowej subwencji ogólnej wyniosła w 2015 r. 8 650 745 zł, natomiast w 2016 r. 8 935 605 zł (zgodnie z kwotą wyodrębnioną w dokumencie stanowiącym załącznik do metryczki oświatowej na 2015 r. i 2016 r.) Zaplanowane przez powiat środki na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy ujęte w rozdziałach klasyfikacji budżetowej: 80102¹⁹, 80111²⁰,

¹⁶ Dz. U. z 2015 r., poz. 1264.

¹⁷ Dz. U. z 2016 r., poz. 1379, ze zm.

¹⁸ Według klasyfikacji budżetowej rozdział 80150 Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych.

¹⁹ „Szkoły podstawowe specjalne”.

80134²¹, 85401²², 85403²³, 85421²⁴) wyniosły ogółem w 2015 i 2016 r. odpowiednio: 8 934 735,0 zł i 9 629 364,0 zł, z czego zrealizowano 8 816 309,0 zł w 2015 r. (91,4%) oraz 9 073 470,0 zł (94,2%). Zatem środki przeznaczone przez Powiat Zgorzelecki na specjalną organizację nauki i metod pracy dla dzieci były wyższe niż środki naliczone na ten cel w części oświatowej subwencji ogólnej. Nie realizowano wydatków w rozdziałach 80149 i 80150. Starosta Zgorzelecki poinformowała, że mając jednakże na uwadze obowiązek wydatkowania środków w wysokości nie niższej niż zostały naliczone w subwencji oświatowej na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, prowadzono bieżący monitoring wykonania wydatków w szkołach i placówkach specjalnych (w okresach kwartalnych) poprzez szczegółową analizę opisową wydatków środków budżetowych przedkładaną przez dyrektorów jednostek.

[Dowody: akta kontroli str. 338-347]

2.4. Postępowanie z dokumentacją dotyczącą uczniów objętych kształceniem specjalnym zapewniało ochronę wrażliwych danych osobowych. Wszystkie IPET-y wraz ze zgromadzoną dokumentacją tj. orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego i nauczania indywidualnego, dokumentami ewaluacyjnym były przechowywane w gabinecie pedagoga szkolnego w zamkniętej szafce. Nie udostępniano takiej dokumentacji na zewnątrz. Dane zawarte w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego znajdowały prawidłowe odzwierciedlenie w Systemie Informacji Oświatowej (SIO).

[Dowody: akta kontroli str. 348—359]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W latach 2015-2016 nie wyodrębniono w planie finansowym Szkoły oraz w sprawozdaniach Rb 28 wydatków na realizację zadań z zakresu kształcenia specjalnego w rozdziale 80150 klasyfikacji budżetowej, do czego zobowiązywały zapisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2014 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych*²⁵ (wg którego w dziale „801 - Oświata i wychowanie” dodano rozdziały 80149 i 80150²⁶). Z przedstawionych przez Główną Księgową wyliczeń wynikało, że w Liceum ponoszono tego rodzaju wydatki, lecz ewidencjonowane one były w rozdziale 80120²⁷. Główna Księgową LO w swych wyjaśnieniach powołała się na informacje przekazywane telefonicznie przez organ prowadzący odnośnie nieewidencjonowania środków w rozdziale 80150 z uwagi na fakt, że środki na realizację zadań dotyczących kształcenia specjalnego są w pełni wykorzystywane przez placówki specjalne prowadzone przez powiat. Zdaniem NIK Szkoła jest

²⁰ „Gimnazja specjalne”.

²¹ „Szkoły zawodowe specjalne”.

²² „Świetlice szkolne”.

²³ „Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze”.

²⁴ „Młodzieżowe ośrodki socjoterapii”.

²⁵ Dz. U. poz. 1952, weszło w życie 1 stycznia 2015 r.

²⁶ Rozdział 80150 służy do ewidencji dochodów i wydatków związanych z realizacją zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych.

²⁷ Licea ogólnokształcące.

samodzielną jednostką, która jest zobowiązana do przestrzegania przepisów powszechnie obowiązujących, a w konsekwencji do prawidłowego klasyfikowania wydatków i wykazywania ich w sprawozdaniach budżetowych.

[Dowody: akta kontroli str. 360-364]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Realizacja zaplanowanych działań w zakresie wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

3.1. Zorganizowane w Szkole w kontrolowanym okresie zajęcia rewalidacyjne, zajęcia prowadzone w ramach udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej (logopedyczne, terapeutyczne, korekcyjno-kompensacyjne) były zgodne z ich zakresem merytorycznym rekomendowanym w IPET. W przypadku zajęć rewalidacyjnych osiągnięto limit 190 godzin na ucznia w całym etapie edukacyjnym (liceum ogólnokształcące)²⁸. Zajęcia rewalidacyjne, logopedyczne i terapeutyczne były prowadzone przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje. Przy powierzeniu nauczycielom prowadzenia zajęć rewalidacyjnych nie stosowano przepisów art. 42 ust. 2 pkt 2 lit. a) i b) ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. *Karta Nauczyciela*.

Z planów zajęć uczniów niepełnosprawnych wynikało, że występowały przerwy w zajęciach liczące od jednej do pięciu godzin. Wzięto pod uwagę w tej sprawie wyjaśnienia szkolnej pedagog, która podała, że podczas przerwy między zajęciami uczniowie znajdowali się pod opieką nauczyciela bibliotekarza. Nauczyciel ten w ramach realizacji swoich obowiązków cyklicznie udzielał im pomocy w odrabianiu lekcji i przygotowaniu się do zajęć. Dostarczał literaturę związaną tematycznie z treściami omawianymi na zajęciach. Uczniowie mieli możliwość skorzystania z Internetu (pracownia multimedialna), a także z platform edukacyjnych. Mogli też brać udział w zajęciach z klasą zgodnie z orzeczeniem poradni psychologiczno-pedagogicznej. Osoby z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego deklarujące chęć rozwijania swojej kondycji fizycznej uczestniczyły w zajęciach wychowania fizycznego prowadzonych tylko dla nich przez nauczyciela tego przedmiotu w ramach 40-godzinnego tygodnia pracy.

[Dowody: akta kontroli str. 365-374]

Współpracę Szkoły z rodzicami dokumentowano w dziennikach klasowych oraz dzienniku pedagoga szkolnego. Spotkania z rodzicami uczniów organizowane były przez pedagoga szkolnego zawsze na początku roku szkolnego, w celu uzyskania dodatkowych informacji i sugestii do pracy z uczniem oraz do sporządzenia IPET. Kolejne spotkania organizowane były w zależności od potrzeb przedyskutowania bieżących problemów ucznia. W ciągu całego roku szkolnego rodzicom udzielano porad i konsultacji, prowadzona była wymiana spostrzeżeń grona pedagogicznego. Od roku szkolnego 2014/2015 do maja 2017 r. doszło do 37 spotkań z rodzicami. Cykliczne spotkania podsumowujące postępy w nauce organizowane były przez wychowawców. Poza spotkaniami w szkole pedagog szkolny był w stałym kontakcie telefonicznym z rodzicami. Zgodnie z opinią wychowawców uczniów niepełnosprawnych rodzice chętnie angażowali się w życie

²⁸ Wynikający z przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 204, ze zm.).

szkoły np. przy współorganizowaniu imprez „półmetkowych”, studniówek, „mikołajek”.

W celu wsparcia rodziców oraz nauczycieli uczących uczniów z orzeczeniami o kształceniu specjalnym, pedagog szkolny organizował również spotkania z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Zgorzelcu na terenie Szkoły, lub w poradni. W spotkaniach na terenie LO brali udział rodzice, nauczyciele oraz dyrekcja szkoły. Od roku 2014/2015 do maja 2017 r. zorganizowano 16 takich spotkań.

Pedagog współpracował również z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie (w przypadku rodziców adopcyjnych), Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, a także Urzędem Pracy. Pedagog szkolny dysponował również spisem specjalistów np.: lekarzy, psychoterapeutów, z których pomocy rodzice mogli korzystać.

[Dowody: akta kontroli str. 375-380]

3.2. W celu współorganizowania kształcenia specjalnego uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera lub niepełnosprawności sprzężone, nie zatrudniano od 1 stycznia 2016 r. dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, specjalistów surdopedagoga i tyflop pedagoga.

W okresie kontrolowanym do LO uczęszczało:

- a) Dwóch uczniów z orzeczoną Zespołem Aspergera. Z pierwszym z nich zajęcia rewalidacyjne prowadziła nauczycielka, absolwentka pedagogiki opiekuńczej z resocjalizacją i pedagogiki oraz z ukończonym kursami terapii pedagogicznej i oligofrenopedagogiki. Uczeń ten korzystał z wydłużonego o jeden rok okresu kształcenia. Z drugim z nich zajęcia rewalidacyjne odbywała nauczycielka, absolwentka matematyki oraz studiów podyplomowych w zakresie terapii pedagogicznej.
- b) Jeden uczeń z orzeczeniem atypowych cech autystycznych, z zaleceniem w orzeczeniu zajęć rewalidacyjnych - terapii pedagogicznej i zajęć socjoterapii. Zajęcia rewalidacyjne odbywała nauczycielka, wskazana w podpunkcie a).
- c) Jeden uczeń z orzeczeniem niesprawności sprzężonej - autyzmu i upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim z zaleceniem w orzeczeniu zajęć rewalidacyjnych - integrujących, usprawniających funkcje poznawcze, rozwijających motorykę, koordynację i sprawności sensomotoryczne oraz zajęć z logopedą. Zajęcia rewalidacyjne odbywała nauczycielka, absolwentka filologii germańskiej i oraz studiów podyplomowych w zakresie terapii pedagogicznej z socjoterapią. Nie zaplanowano i nie realizowano zaleconych zajęć z logopedą.
- d) Dwóch uczniów z orzeczoną autyzmem. Z pierwszym z nich (z orzeczoną towarzyszącą nadpobudliwością psychoruchową i zaleconymi w orzeczeniu zajęciami rewalidacyjnymi z naciskiem na organizowanie kompetencji społecznych, w tym funkcji komunikowania oraz zajęć z logopedą) zajęcia rewalidacyjne odbywała nauczycielka wymieniona w podpunkcie a). Nie zaplanowano i nie realizowano zaleconych zajęć z logopedą. Z drugim z nich (z zaleconymi w orzeczeniu zajęciami rewalidacyjnymi rozwijającymi kompetencje społeczne i komunikacyjne) zajęcia rewalidacyjne odbywała nauczycielka wymieniona w podpunkcie c).

[Dowody: akta kontroli str. 66-250, 316-318]

3.3. Przeprowadzone w czasie kontroli NIK oględziny wykazały, że w LO dla części uczniów nie zapewniono warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów.

[Dowody: akta kontroli str. 261-263]

3.4. W szkole zapewniono uczniom objętym kształceniem specjalnym integrację ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi pełnosprawnymi. W żadnym z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego jak też o potrzebie kształcenia indywidualnego nie sprecyzowano form integracji uczniów objętym kształceniem specjalnym ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi pełnosprawnymi. Na podstawie dzienników lekcyjnych, kart wycieczek, sprawozdań wychowawców klasowych ustalono, że uczniowie niepełnosprawni uczestniczyli w wycieczkach, wyjściach, uroczystościach szkolnych organizowanych dla poszczególnych klas lub szkoły.

[Dowody: akta kontroli str. 381-393]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono nieprawidłowości, polegające na:

1. Uczniowi z niepełnosprawnością ruchową nie zorganizowano zajęć lekcyjnych na parterze budynku szkolnego, przez co nie zapewniono mu - odpowiednich do możliwości psychofizycznych – warunków do nauki, do czego zobowiązywały przepisy § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. i § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. Dyrektor LO powołała się w tej sprawie na decyzję rodziców ucznia, którzy z zrezygnowali z oferowanej przez Szkołę pomocy w formie nauczania indywidualnego (gwarantującego organizację zajęć przedmiotowych na parterze budynku). Wskazała również na specyfikę tego przypadku (klasa z rozszerzonym programem nauczania języka polskiego, historii i języka obcego), co powodowało konieczność wykorzystania środków dydaktycznych i warsztatu pracy w wyspecjalizowanych pracowniach i laboratoriach przedmiotowych, znajdujących się na różnych kondygnacjach budynku. W ocenie NIK wyjaśnienia te nie zasługują na uwzględnienie, podobnie jak powołanie się Dyrektora LO na brak skarg ze strony rodziców, czy dobre funkcjonowanie ucznia w zespole klasowym. Szkoła jest bowiem zobowiązana do likwidacji barier architektonicznych i dostosowania miejsca nauki ucznia z niepełnosprawnością (w tym przypadku ruchową) do jego możliwości psychofizycznych. Odstąpienie od tego obowiązku nie może usprawiedliwiać w miarę dobre funkcjonowanie ucznia w obecnych, nieprzystosowanych warunkach.

[Dowody: akta kontroli str. 261-263, 399]

2. Zajęcia specjalistyczne z uczniami posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (logopedyczne i terapeutyczne) realizowano w wymiarze dwóch godzin lekcyjnych (tj. po 45 minut) tygodniowo, podczas, gdy § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach²⁹ wymaga, by trwały one 60 minut. Podobnie,

²⁹ Dz. U. z 2013 r., poz. 532.

jako 45-minutowe odbywały się zajęcia rewalidacyjne, co było niezgodne ze stanowiskiem Ministerstwa Edukacji Narodowej w tej sprawie³⁰. Bezpodstawne, zdaniem NIK są złożone w tej sprawie wyjaśnienia Dyrektora LO, która powołała się na konieczność wkomponowania tych zajęć w plan lekcji (tym bardziej, że w czasie tej samej kontroli wykazano, że uczniowie często mają między lekcjami a zajęciami przerwy), a także ewentualne przedłużanie przez nauczycieli zajęć o czas przerw (w zależności od ich kolejności - 10, 15 lub 20 minut). Zajęcia specjalistyczne powinny być z góry zaplanowane i uwzględnione w rozkładach zajęć w pełnym wymiarze, z poszanowaniem przysługującym uczniom prawa do przerw między zajęciami.

[Dowody: akta kontroli str. 394-403]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że uczniom z afazją w programie zajęć rewalidacyjnych nie zapewniono nauki języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji wskazanych w § 6 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. (takiej wytycznej nie zawarto również w opracowanych przez Zespół IPET-ach). Nie zasługuje na uwzględnienie stanowisko Dyrektora LO, dla której nowy przepis (obowiązujący od 1 stycznia 2016 r.), dotyczący objęcia uczniów z afazją zajęciami rewalidacyjnymi mającymi na celu uczenie ich języka migowego oraz innych form porozumiewania się nie ma zastosowania w przypadku uczniów LO, gdyż są to uczniowie, którzy nie mają trudności w generowaniu mowy. Ich trudności dotyczą głównie długich wypowiedzi, zasobu słownictwa, potrzeby kierowania ich uwagą oraz powtarzaniu pytań i pomocy w konstruowaniu wypowiedzi. Według Dyrektora LO ze względu na te właśnie problemy uczniowie ci objęci są zajęciami rewalidacyjnymi z zakresu logopedii. Dodatkowo podlegają opiece Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Zgorzelcu, jeden z uczniów uczęszcza na cotygodniowe spotkania z neurologopedą, a drugi z psychologiem. Zdaniem NIK udzielana (na zewnątrz) uczniom z afazją pomoc psychologiczno-pedagogiczna nie wyłącza stosowania wobec nich wyżej wspomnianych przepisów, szczególnie, że istnieją prawne możliwości zatrudnienia dodatkowych osób z uwagi na dany rodzaj niepełnosprawności ucznia. Nie ma też znaczenia opinia grona pedagogicznego dotycząca potrzeby prowadzenia zajęć z zakresu nauki języka migowego czy innych alternatywnych metod komunikacji odnośnie poszczególnych uczniów. Rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r. odwołuje się do diagnozy postawionej przez specjalistów i to ona powinna być dla Dyrektora Szkoły podstawą właściwej organizacji zajęć rewalidacyjnych.

[Dowody: akta kontroli str. 394-403]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

4. Nadzór, monitorowanie i ewaluacja procesu wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu
faktycznego

4.1. W Szkole corocznie (od 2015/2016 dwa razy w ciągu roku) dokonywano wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczniów uwzględniającej ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi,

³⁰ Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Edukacji Narodowej (odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 2012 r. na zapytanie nr 2687 w sprawie czasu trwania zajęć rewalidacyjnych), godzina zajęć rewalidacyjnych trwa 60 minut.

i wyniki tej oceny wykorzystywano do modyfikacji zaplanowanego wsparcia oraz monitorowania procesu realizacji kształcenia specjalnego.

W przypadku dwóch uczniów, którzy korzystali z przedłużenia etapu edukacyjnego Zespół wydał pozytywną opinię w tej sprawie, spójną z wnioskami wynikającymi z wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania tych uczniów.

W przypadku jednego ucznia z niepełnosprawnością w postaci niedosłuchu, rodzice zrezygnowali z kształcenia w systemie klasowo-lekcyjnym na rzecz nauczania indywidualnego z powodu złego funkcjonowania ucznia w grupie klasowej.

Nie było przypadków rezygnacji uczniów niepełnosprawnych z nauki w szkole lub przeniesienia do innych placówek.

[Dowody: akta kontroli str. 66-250, 406-407]

4.2. Plan nadzoru pedagogicznego był przedstawiany na zebraniu rady pedagogicznej, w terminie do dnia 15 września roku szkolnego, którego dotyczył plan, a wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego w terminie do 31 sierpnia – jak wymagał § 25 i § 26 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego³¹, poprzednio § 21 i § 22 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego³². Dyrektor Szkoły, jako osoba odpowiedzialna za organizację procesu wsparcia kształcenia specjalnego oraz realizację zaleceń orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, objęła ten proces nadzorem pedagogicznym w roku szkolnym 2014/2015. Nadzór pedagogiczny³³ obejmował m.in. „wspomaganie nauczycieli w zakresie wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach”. Wnioski z nadzoru były pozytywne, stwierdzono m.in., iż „skontrolowano dokumentację związaną z prowadzeniem tych zajęć (nauczania indywidualnego i specjalnego) w szkole; zajęcia prowadzone i dokumentowane są zgodnie z zasadami i przepisami kształcenia osób niepełnosprawnych”. W 2015/2016 nadzoru pedagogicznego w zakresie wsparcia uczniów niepełnosprawnych nie prowadzono. W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2016/2017 zawarto m.in. „wspomaganie nauczycieli w realizacji zadań dydaktycznych, doskonalenie ich umiejętności metodycznych i dydaktycznych oraz umiejętności pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych”. Do dnia kontroli brak było dowodów wskazujących na realizację tego zapisu. Brak było również dowodów na to, czy w miarę zgłaszanych lub zidentyfikowanych potrzeb dyrektor wspomagał nauczycieli w realizacji kształcenia specjalnego. Nie dokumentowano wniosków z nadzoru, pozwalających na ocenę, czy wykorzystywano je do modyfikacji zaplanowanego wsparcia oraz monitorowania procesu realizacji kształcenia specjalnego.

[Dowód: akta kontroli str. 408-422]

4.3. Szkoła korzystała z pomocy w zakresie ewaluacji i modyfikacji wsparcia kształcenia specjalnego oraz wspomaganie nauczycieli, uczniów i rodziców udzielanej przez następujące instytucje:

³¹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1270.

³² Dz. U. z 2009 r. Nr 168, poz. 1324, ze zm.; rozporządzenie uchylono z dniem 1 września 2015 r.

³³ Zarządzenie dyrektora LO.

- a) Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Zgorzelcu – była to stała, bieżąca współpraca oparta na bezpośrednich kontaktach nauczycieli ze specjalistami z poradni, ewentualnych konsultacjach i poradach;
- b) ośrodki szkolno-wychowawcze – (do szkoły uczęszczało dwóch uczniów z takiego ośrodka). Rozmowy prowadzone były zawsze na początku roku szkolnego z opiekunami grupy, do której należał uczeń, dalsze rozmowy prowadzone były wg potrzeb;
- c) biblioteki pedagogiczne – indywidualna korzystanie z materiałów przez nauczycieli. Literatura do doskonalenia pracy z uczniami z orzeczeniami, pożyczana była również bezpośrednio od specjalistów z poradni w celu wzbogacania wiedzy jak również kserowanie materiałów do pracy;
- d) Inne instytucje zajmujące się dzieckiem i rodziną:
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – systematyczne spotkania dwa razy do roku w ramach komisji; w razie potrzeby prowadzone były rozmowy telefoniczne z osobami opiekującymi się danym uczniem,
 - Urząd Pracy - doradca zawodowy – jednorazowa rozmowa z każdym uczniem,
 - Starostwo Powiatowe – w sprawie wyprawek szkolnych,
 - Świetlica Terapii Zajęciowej - rozmowy były prowadzone w przypadku jednego ucznia,
 - szkoły gimnazjalne – rozmowy z pedagogami szkolnymi uzupełniające rozmowy o uczniach.

Zapisy potwierdzające współpracę z instytucjami prowadzone były w dzienniku pedagoga szkolnego. Współpraca ta inicjowana była zarówno przez dyrektora, jak i pedagoga szkolnego, a także nauczycieli pracujących z niepełnosprawnymi uczniami.

[Dowody: akta kontroli str. 423-425]

4.4. Ustalenia dotyczące oceny funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnościami w szkole, oceny efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wsparcia uzyskiwanego w tym zakresie przez nauczycieli i placówkę uzupełniono poprzez pobranie ustnych wyjaśnień od czterech nauczycieli/specjalistów³⁴ wybranych spośród tych, którzy w badanym okresie prowadzili najwięcej zajęć lekcyjnych /specjalistycznych/dydaktyczno-wyrównawczych/rewalidacyjnych z uczniami objętymi kształceniem specjalnym, w tym jednego wychowawcy oddziału, do którego uczęszczali uczniowie z niepełnosprawnościami.

Odnosząc się do efektywności działań Liceum nauczyciele wyrazili pozytywną opinię o wielopłaszczyznowej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wskazując jednocześnie na potrzebę zatrudnienia psychologa, który poprawiłby pracę z uczniami ze specyficznymi trudnościami. W sprawie realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego uczniów nauczyciele odpowiedzieli, że zalecenia zawarte w orzeczeniach są realizowane przez poszczególnych nauczycieli „w miarę możliwości” i w zakresie, w jakim dotyczą ich

³⁴ B.Ł., D.B., E.T. oraz E.Ch.-G.

obowiązków. Wymieniając czynniki utrudniające realizację orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego wskazali na brak stałego gabinetu z pomocami dydaktycznymi do specjalistycznych zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, zbyt długi czas oczekiwania na badania w poradni, brak specjalistów dotyczących poszczególnych niepełnosprawności np. surdopedagoga, psychologa szkolnego, brak pomocy naukowych, literatury fachowej a także nie dostosowanie budynku szkoły do potrzeb uczniów mających problemy z poruszaniem się. W sprawie wpływu prowadzenia zajęć lekcyjnych, w których uczestniczą (obok uczniów pełnosprawnych) uczniowie z niepełnosprawnościami, na wysokość wynagrodzenia (np. otrzymywania z tego tytułu zwiększonego dodatku motywacyjnego i nagród) pedagogzy odpowiedzieli, że nie otrzymują żadnego dodatkowego wynagrodzenia za prowadzenie zajęć, w których uczestniczą uczniowie niepełnosprawni razem z uczniami pełnosprawnymi. Identyfikując szanse edukacji włączającej nauczyciele wskazali na uczestnictwo uczniów z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, kształtowanie umiejętności radzenia sobie w środowisku rówieśniczym, możliwość korzystania z pomocy innych, ale też przekazywania wartości, których inni niekiedy nie dostrzegają np., że ograniczenia i trudności można pokonywać poprzez akceptację siebie i własną pracę, jak i wykorzystywać swoje mocne strony. Według zatrudnionych w LO nauczycieli zagrożenia edukacji włączającej to osamotnienie nielicznych uczniów niepełnosprawnych w grupie uczniów pełnosprawnych, ograniczone możliwości wyboru placówki oświatowej, „buntowanie się”, uczniów pełnosprawnych przeciwko promującym zasadom oceniania osób niepełnosprawnych zalecanym przez poradnię. Proponując poprawę pedagogzy wskazali na: *dodatkowe wynagrodzenie dla nauczycieli w celu docenienia ich dodatkowej pracy, stworzenie dla niepełnosprawnych odrębnej klasy, w której mogliby poczuć się bardziej docenieni, wzbogacenie zasobów biblioteki szkolnej w literaturę fachową oraz zatrudnienie psychologa, który byłby dużym wsparciem dla nauczycieli m.in. dla opanowania emocji ucznia niepełnosprawnego.*

[Dowód: akta kontroli str. 426-433]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki nie stwierdzono w kontrolowanym obszarze nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁵ (dalej: „ustawa o NIK”), wnosi o:

1. Podjęcie działań w celu określenia prawidłowych oraz spójnych zasad i procedur udzielania wsparcia uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
2. Zapewnienie wszystkim uczniom objętym kształceniem specjalnym realizacji całości zaleceń wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.
3. Stworzenie możliwości korzystania ze wsparcia specjalistów przez uczniów objętych kształceniem specjalnym.

³⁵ Dz. U. z 2017 r., poz. 524.

4. Ewidencjonowanie wydatków na kształcenie specjalne według klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem obowiązujących przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2014 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych*.
5. Zorganizowanie warunków do nauki i środków dydaktycznych, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby edukacyjne uczniów, zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o kształceniu specjalnym.
6. Zapewnienie prawidłowej organizacji i czasu trwania zajęć rewalidacyjnych oraz zajęć w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jak również zapewnienie nadzoru w zakresie warunków realizowanych zajęć oraz ich dokumentowania.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 *ustawy o NIK*, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK* proszę o poinformowanie Delegatury Najwyższej Izby Kontroli we Wrocławiu, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia 28 czerwca 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontroler:

Maria Ossowska
Główny specjalista kontroli państwowej

Maria Ossowska
.....
podpis

DYREKTOR
Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
we Wrocławiu
z up.

Tomisław Florkowski
.....
podpis
Wicedyrektor